

Losy weryńskiej Kresowianki i jej rodziny

W ostatnim okresie wiele nastu-
chaliśmy się o cierpieniach polskich
rodzin na kresach wschodnich w
czasie ostatniej wojny. Do swoich
krewnych W. Czachora w Weryni w
odwiedziny wakacyjne, przyjechał ze
swoją mamą Regina, student III
roku biotechnologii Uniwersytetu
Śląskiego w Katowicach - Kacper
Malinowski. Obecnie jego rodzina na
stałe mieszka w miejscowości Bąków
k/ Kluczborka (opolskie). Spotkał
się z mną, gdyż poszukuje swoich
korzeni. Szczególnie zainteresowa-
ła go książka W. Mroczki „Skąd
nasz ród”. Interesuje się już od
dawna rodziną Tyburezych zam. w
Weryni, a pochodzącą z Lipnicy
oraz Goliśów z Weryni („po kądzi-
li”). Poinformował mnie o ciężkich
wojennych losach swojej babci.

Opowiadka genealogiczna

Diadziokę Kacpra - Franciszek
Tyburezy i Józefa z d. Goliś poznali
się pod koniec lat czterdziestych
ub. wieku na Dolnym Śląsku i za-
warli ze sobą związek małżeński.
Wspomniany Franciszek wraz z An-
drzejem Bańkowskim - obaj z Wery-
ni, wyjeżdżali często w sprawach
handlowych, aby przeżyć, tak jak to
czyniło po wojnie wielu mieszkań-
ców naszych okolic. Po wielu wy-
jazdach obaj na ziemiach zachod-
nich już na stałe pozostali.

Na przełomie XIX i XX wieku
wielu mieszkańców szukało możli-
wości wyjazdu „za chlebem”, szcze-
gólnie do USA. Brzylii. Tak było i w
Weryni. Rodzice swoje grunty
uprawne dzieliли na „stajonka” i
sprzedawali, a za te pieniądze wy-
prawiali swoje dzieci do zamoż-
nych krajów, położonych za oceanem.
Tak było z rodziną Goliśów w
Weryni już pod koniec XVIII wieku.
Jan Goliś wyjechał do USA przed
samym wybuchem wojny światowej w
1913 r. i przebywał tam aż do chwili
odzyskania przez nasz kraj nie-
podległości. Ożenił się z panną Ko-
siorowską z Mechowca. Za zarob-
ione na emigracji pieniądze, w po-
łowie lat dwudziestych wyjechał z
całą rodziną w okolice Lwowa, gdzie

nabył na własność dom mieszkalny
wraz z polem uprawnym w miej-
sowości Konopnica (tutaj Maria
Konopnicka posiadała swój dwór).

Tyburezwio (Tyburscy) - znani
byli w Lipnicy już od czasów lokacji
wsi w XVI w. W okresie staropolskim
wiosła ta zaliczana była do królew-
skich klucza przyszwolskiego, a na-
stępnie raniżowskiego. Tyburez-
owie wyróżniali się, gdyż od czasów
Stefana Batorego byli wybrańcami
do piechoty wybranieckiej i należe-
li do grupy uprzywilejowanych kme-
ci. Michał Tyburezy (s/ Jana i Wik-
torii z d. Niezgodą) tak, jak wielu li-
piczan, wyjechał do USA na po-
czątku XX wieku. W 1903 r. w Der-
by ożenił się z Adelą z d. Salach, po-
chodzącą z Kolbuszowej Górnej.
Oboje wrócili z emigracji i kupili go-
spodarstwo rolne u niejakiego Pola-
niaka w Weryni. W chwili wybuchu
pierwszej wojny światowej Michał
został wcielony do armii austriackiej
i dostał się do niewoli rosyjskiej.

Syberyjska niewola Goliśów

Józefa Tyburezy (83 - letnia) z
domu Goliś, tak relacjonuje:

Podróż

„Był 10 lutego 1940 r. Do naszego
domu przyszedł Sowiet, gdyśmy jesz-
cze spali. Była godzina 4 rano. Siłą
zabierali nasze dzieci i wypychali ich
na sanie i jedziemy na główną sta-
cję o nazwie Glinna Nawaś, 30 km
od Lwowa. Wsadzili nas do bardzo
brudnych i zimnych wagonów by-
dłych, piecyki były postawione, ale
żadnego opalu nie było. W wagonie
było nas 47 osób z bagażem. Sie-
dzeliśmy w kucki. Toalety nie było.
Porobili także szufflady, które na
drugi dzień zamarzyły na beton.
Był niesamowity fetor. Mężczyźni
wyrąbali dziurę w podłodze wago-
nu. Dwie osoby trzymały koc i za-
staniały, żeby ktoś mógł się załatwić.
Wieżli nas gorzej od bydła. Na drugi
dzień wagony przetoczyli do Lwo-
wa i doczepili następne, z ludźmi.
Wyrzucili nas z domu bez kawalka
chleba. Nasi sąsiedzi dowiedzieli
się, przebywamy w wagonach, przy-
nieśli nam bochenek chleba i bankę
20 litrową mleka. Obiecali, że na

Zofia Czachor z mężem Władysławem oraz Regina i Kacper Malinowski z Bąkowa k. Kluczborka.

drugi dzień uczynią to jeszcze raz.
Nie zastali już nas. O tym jedzeniu
dojechalśmy dopiero za cztery dni
do Kijowa. Tutaj dostaliśmy trochę
chleba i wody. Dzieci nasze były
nadal głodne. Jeden z naszych ludzi,
to nawet popełnił samobójstwo w
wagonie, podcinając sobie gardło.
W drodze zmarło jeszcze dziecko są-
siadki, 8-miesięczne. Strasznie roz-
paczala matka i jej 6-letni synek.
Męża nie było, bo jak ich zabierali,
to był w pracy. Nazywała się Szem-
berska. Dojechalśmy do Świer-
dłowska (Ikatenburg). Znowu w na-
stępnych dniach umierał 4-letni
chłopczyk, umieścili go wraz matką
w szpitalu, ale na ratunek było już
za późno. Nazywała się Kwiatkowska.
Właściwie w moim wagonie
było wszyscy mieszkańcy Konopni-
cy. Podobne rzeczy działy się w in-
nych wagonach. Jeżeli ktoś umarł,
to go wynieśli i położyli obok torów na
śniegu, a pociąg jechał dalej. Po
wodę, jak szli ludzie do parowozu z
wiadrami, to żołnierze szli za nimi
z karabinami gotowymi do strzału.

Nie wiedzieliśmy którejś nam
wieleż, bo napisu żadnej stacji nie
widzieliśmy. Na jednej stacji, a była
także, przez okno widać było jeszcze
takie cztery transporty; słychać było
polską mowę. I też było zacemento-
wane po dwa parowozy do każdego trans-
portu. Tylko nas dziwiło, gdzie my
jesteśmy, bo kolejarze, którzy spraw-

dziali wagony, mieli turbany na głowie.
Chyba raczej nie wiedzieli,
gdzie nas mają zawieźć. Ostatecznie
przywieźli nas do Niżnego Tagaju na
Uralu i przesadzili do wagonów wą-
skotorowych i wieźli dalej. Dowiedzi-
li nas z wielką męczarnią do miejscowości
„Ust Tylaj w rejonie Kytym, Oblast
Swierdłowski (Kateninburg). I tak
zakńczyła się mieszczna po-
dróż. To jest na samym końcu pół-
nocnego Uralu, gdzie mróz sięga od
40 - 50 stopni Celsjusza.

Niewolnicza praca

Tam na miejscu byliśmy okropnie
traktowani. Lekarzy ani służby me-
dycznej żadnej nie było, a nie mó-
wiąc już o lekarstwach. Każda ro-
dzina, która stamtąd uciekała, zo-
stała schwytana. Jedną z nich, o na-
zwisku Szubertowicz, została zła-
pana. Najpierw ojca, a następnie
matkę zabrali i już nie wrócili. Po
nich zostały dwie dziewczynki (11 i
9 lat), zostały sierotami. Dziećmi
zajął się wujek, ale i sam później
umarł przy pracy, woził taczkami g-
linę do cegielni, a co się stało z dzie-
ćmi nie wiadomo, czy wrócili do
Polski. Jednego dnia chłopak 18-let-
ni zламаł nogę, bez lekarza i zab-
awo, która zrosła się krzywo i ka-
zał mu chodzić do roboty, a on nie
mógł. Kolega jego ujął się za nim,
to obydwóch wywieźli w nieznaną i już
nie wrócili. Ten ze złamaną nogą na-

zywał się Stacha, a imienia nie pa-
miętałem, a tego drugiego też.

Pewnego razu wybrałam się z
inną kobietą (Panocha) coś sprzedać
w zamian za chleb u Rosjan, żeby
tylko przeżyć. Okazało się, że były-
śmy śledzone w tym obozie. Złapał
ich komendant. Aresztował nas na
pięć dni bez jedzenia. Mój ojciec upi-
trał jakąś zupę, uczynił to także
mąż tej kobiety. Nosili do aresztu.
Zmuszeni byli w lesie wziąć długi kij,
żeby na nim powiesić banieczkę z je-
dzeniem i podać wysoko przez okno.
Areszt był bardzo wysoko wybudowa-
ny. Ubikacji też nie miałyśmy. Ka-
zali załatwiać się do buta, a rano wy-
nosić i wylewać do ubikacji.

Po dłuższym czasie napisałam
list do jednej Rosjanki, co dzieje się
w tym obozie. Odpisała mi, że wasz
komendant o nazwisku Kniaź nie
nacieszył się swoim reżimem, bo zgi-
nał pod Moskwą na froncie od nie-
mieckiej kuli.

Na wielkim mrozie tutaj Polacy
rąbali ziemię kilofami i wydobywa-
li platynę oraz złoto, żeby jakoś
przeżyć, ale było bardzo trudno.
Tam na północy po lewej stronie
Uralu jest republika Komi i tam też
Polacy byli wywiezieni.

Ucieczka

Doszła do naszego obozu wiado-
mość, że Amerykanie się o nas upo-
mnieli, ale raczej gen. Władysław Si-
korski. Sprawą tą zajął się właściwie
gen. W. Anders, ale moim zdaniem
niewielu ludzi zabrał ze sobą, gdyż
musiał uciekać, gdyż J. Stalin chciał
go sprzątnąć, że go oszukał. Tam do
Koniucho dojechał generał i zmobiliz-
ował z sybiraków niby żołnierzy, ale
szybko musiał uciekać z nimi przez
Kaukaz do Iranu (Teheran). Po dro-
dze i tak kilka osób zmarło, bo byli
chorzy. Zmarł mój wujek na Syberii,
ciocia w Teheranie i jej 22-letnia cór-
ka Rozalia, a 14-letnia córka zosta-
ła w Komiach, bo była zabrana do
pilnowania dziecka, ale jakoś z wiel-
kim trudem wróciła po wojnie do
Polski”.

Marian Piórek

500 lat kolbuszowskiej parafii pw. Wszystkich Świętych c.d.

Ks. Wojciech Stolina (1888 - 1981) - uro-
dził się w 1888 r. w Bratucicach k/ Bochni.
W roku 1913, po ukończeniu Semi-
narium Duchownego w Tarnowie, otrzy-
mał święcenia kapłańskie. Od 1918 r. roz-
począł swoją pracę duszpasterską w pa-
rafii Wszystkich Świętych w Kolbuszowej,
jednocześnie uczył religii w kolbuszowski
Gimnazjum. Pracował nieprzerwanie do
wybuchu drugiej wojny światowej. Zalo-
żył i prowadził bibliotekę szkolną dla nie-
zamężnych uczniów. Działał społecznie w
Towarzystwie Szkoły Gimnazjalnej. W
1923 r. był jednym z organizatorów i
współpracownikami kierownictwa Spół-
dzielni Rolniczo - Handlowej „Plug” w
Kolbuszowej. W czasie okupacji niemiec-
kiej był represjonowany przez władze
okupacyjne, m. in. był więziony w Rze-
szowie (4 IX - 15 IX 1939 r.), a w dniu 9
sierpnia 1940 r. ponownie aresztowany i
zesłany do obozu koncentracyjnego w
Oranienburgu.
Po zakończeniu działań wojennych po-
wrócił do Kolbuszowej i w roku 1950 prze-

szedł na emeryturę. Zmarł w dniu 14 mar-
ca 1981 r. w Okulicach k/ Bochni.

Ks. dr hab. Władysław Smoleń (1914-
1988) - urodził się w październiku 1914
r. we wsi Męcina k/ Nowego Sącza w ro-
dzinie chłopskiej. Po ukończeniu gim-
nazjum i zdaniu matury (Nowy Sącz - Tar-
nów) podjął studia teologiczne na Uni-
wersytecie Jagiellońskim w Krakowie,
które ukończył w 1938 r. z tytułem ma-
gistra teologii. Równocześnie ze studiami
ukończył Studium Wojskowe i zdobył
stopień podporządkowanego - kapelana.
Jego pierwszą placówką po wyświęceniu
na kapłana była Kolbuszowa, gdzie pełnił
obowiązki wikariusza za proboszczowania
ks. A. Dunajskiego. Uczył, jako katecheta,
religii w szkołach powszechnych w Bu-
kowicy i Domatkowie. W czasie drugiej
wojny światowej uczestniczył w ruchu
oporu, pełniąc funkcję duszpasterską ka-
pelana Armii Krajowej. W sierpniu 1940
r. został aresztowany i wywieziony do obo-
zu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Po

zwolnieniu nadal nauczał religii w Szkole
Powszechnej Żeńskiej i Męskiej, a na-
stępnie w wieczorowej Szkole Zawodowej
o profilu rzemieślniczo-kupieckim w Kol-
buszowej. Prowadził także pracę duszpa-
sterską z młodzieżą w „Solidacji Mariań-
skiej.”

W następnych latach okupacji związał się
z konspiracyjnym kolbuszowskim pod-
ziemiem, gdzie jako kapelan służył z po-
święceniem Armii Krajowej pod ps. „Szumi-
mias.” Brał aktywny udział w tajnym na-
uczaniu m. in. wchodził w skład Komisji
Egzaminacyjnej o ps. „Tylka”.

W 1944 r. po wkróceniu wojsk Armii
Czerwonej był inwigilowany przez UB-
owców. Został przeniesiony do Mielca. W
latach 1945-1946 podjął studia dokto-
ranckie na UJ w Krakowie, gdzie uzyskał
doktorat z teologii, a następnie w latach
1946-1950 magisterium i doktorat z hi-
storii i historii sztuki.

W latach 1950 - 1956 był dyrektorem
Archiwum i Muzeum Diecezjalnego w Tar-
nowie. W grudniu 1950 r. był aresztowany

przez władze bezpieczeństwa za znale-
zioną broń w mieleckiej wieży kościelnej
i osadzony na kilka miesięcy w więzieniu
na Montelupich w Krakowie. W 1957 r.
przeniósł się do Lublina, gdzie powierzono
mu kierownictwo Katedry Historii
Sztuki Kościelnej - Katolickiego Uni-
wersytetu Lubelskiego. W 1963 r. habilitował
się na Uniwersytecie A. Mickiewicza w Po-
znaniu. W następnych latach pełnił m. in.
stanowisko dziekana i rektora KUL.
Jego działalność naukowa była bogata,
opublikował wiele prac i artykułów na-
ukowych z dziedziny historii sztuki ko-
ścielnej. Do końca życia był aktywny na-
ukowo. Zmarł nagle w czerwcu 1988 r. i
został pochowany w rodzinnym gro-
bowcu w Męcinie.

Nie tylko księża

Od początku działalności parafii na utrzy-
maniu plebana pozostawała świecka służ-
ba kościelna, a zaliczeni byli do niej: re-
ktor szkoły parafialnej od 1604 roku (Sta-
nisław Grodzki), a według niektórych hi-

storyków znacznie wcześniej, bo w XVI w.,
od roku 1640 Klausowicz, kantor - prze-
wodził śpiewowi w kościele; dzwonnik i or-
ganista: („Dnia 24 sierpnia 1651 r. przy-
chylając się do próśb ks. Adama Czyżew-
icza, proboszcza kolbuszowskiego, po-
darował Aleksander Michał Lubomirski,
koniuszy koronny, grunt na utrzymanie or-
ganisty (wspomniany grunt wyszczeg-
lił 100 zagonów nazywał się Krokwa), ma-
jąc na względzie cześć Boga wszechmo-
gącego, Najświętszej Marii Panny i
Wszystkich Świętych, patronów kościoła
kolbuszowskiego”), który oprócz grania na
nabożeństwach w kościele miał obowią-
zek uczenia dzieci w szkole parafialnej, za
to otrzymał grunt: „Pole to zaczynało się
przy cegielni i ciągnęło się w górę wzdłuż
drogi od kościoła ku cisowi, ciągnąc się aż
do wzgórka, na którym Boża Męka od
dawna jest postawiona, zwolniony od
wszelkich powinności i podatków dwor-
skich.”

Marian Piórek

Ciąg dalszy nastąpi